

*Резворович К. Р.,
кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ПІДСТАВА ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У СОЦІАЛЬНИХ СПРАВАХ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Анотація. Стаття присвячена розгляду питання перегляду судових рішень у соціальних справах за такою виключною обставиною, як рішення Конституційного Суду України. У статті встановлено, що реформа 2017 року, яка зачепила основні процесуальні кодекси України, призвела до підвищеного інтересу громадян до нових інститутів конституційної скарги, та як її продовження, інституту перегляду судового рішення за виключними обставинами. В статті також зазначено, що через останній інститут держава реалізує власне зобов'язання поновлювати права, котрі ж сама і порушила з ухваленням акту, що став об'єктом розгляду на конституційність КСУ. Автор статті зробив характеристику проблематики застосування даного інституту до судових рішень, котрі не підлягають виконанню (в ситуаціях, коли позивачу було відмовлено у задоволенні позову, а отже в результативній частині рішення не було зобов'язань до виконання). В статті також звертається увага на те, що сучасна судова практика не дозволяє людині поновити свої права, і ключове правове питання тут – застосування ч. 2 ст. 152 Конституції України, ст. 91 Закону України «Про КСУ» у взаємозв'язку з п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ. Застосування норми п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ у справах, де позивачу відмовлено в задоволенні позову, робить неможливим дієвий захист й поновлення прав такої особи, а також нівелює потребу в такому правовому інституті як перегляд судових рішень за виключною обставиною неконституційності норм закону. Автор відмічає, що колегія суддів Верховного Суду в своїх рішеннях навела правову позицію, відповідно до якої не може вважатись невиконаним в контексті п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ діюче рішення, котрим відмовлено у задоволенні позову, адже останнє не передбачає примусового виконання (а «ще не виконаним» може тільки таке рішення). Як підсумок в статті визначено, що відмови в перегляді рішень судів за виключними обставинами після визнання неконституційними норм закону, згідно з положеннями якого було ухвалено ці рішення, в майбутньому призведуть до збільшення кількості звернень до Європейського суду з прав людини, бо це стане єдиним виходом для поновлення порушених прав осіб.

Ключові слова: Конституційний Суд України (КСУ), перегляд судових рішень, соціальні справи, виключні обставини, Верховний Суд, судова практика.

Постановка проблеми. Соціальні права сьогодні займають позицію найскладнішого й численнішого об'єкту захисту в рамках адміністративного судочинства. Як зазначає голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (КАС у складі ВС) М. І. Смокович, захист соціальних прав зовсім не випадково здійснюється в адміністративній юстиції, адже встановлення даних прав має безпосередній вплив на

виконання державної соціальної функції й практично гарантується діяльністю окремих суб'єктів з владними повноваженнями [1, с. 15].

Згідно зі ст. 151¹ Основного Закону України, Конституційним Судом України (КСУ) вирішується питання стосовно конституційності нормативно-правових актів та їх норм за конституційною скаргою особи, котра вважає, що використаний в межах її судового рішення закон України суперечить Конституції. Можливість подачі конституційної скарги існує у випадку, коли решту національних засобів юридичного захисту було використано [2].

Виходячи із зростаючого інтересу громадян до інституту конституційної скарги та перегляду судових рішень за виключними обставинами у соціальних справах, а також беручи до уваги проблематику у поновленні своїх соціальних прав особами у зв'язку із обмежувачими обставинами п. 1 ч. 5 ст. 361 Кодексу адміністративного судочинства України, очевидним стає, що питання рішень КСУ як підстави перегляду судових рішень у соціальних справах за виключними обставинами набуває все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські вчені приділяють небагато уваги вивченню проблематики перегляду судових рішень у соціальних справах за виключними обставинами. Серед наукових праць, що було використано для аналізування піднятої в даній статті теми, можна виокремити прізвища таких правознавців, як: Ю. А. Дорохіна, А. А. Єзеров, В. М. Кравчук, О. О. Сушко, Д. С. Терлецький, тощо.

До мети даної статті можемо віднести аналізування рішень КСУ як підставу перегляду судових рішень у соціальних справах за виключними обставинами, а також характеристику проблематики застосування даного інституту до судових рішень, котрі не підлягають виконанню (позивачу було відмовлено у задоволенні позову, або в результативній частині рішення не було зобов'язань до виконання).

Виклад основного матеріалу. Переходячи до дослідження питання перегляду судових рішень у соціальних справах за виключними обставинами, перш за все варто зауважити, що порушення Основного закону України, а також негативні наслідки таких порушень ефективно не усуваються виключно однією констатацією невідповідності законодавчих норм приписам Конституції і їх не можна виправити ніяк інакше, аніж завдяки повторному судовому провадженню [3, с. 122]. Аби повністю відновити порушене людське право, український законодавець запровадив такі правові механізми: конституційна скарга (конституційна

юрисдикція) та перегляд судових рішень за виключними обставинами (загальна юрисдикція).

Слід розуміти, що КСУ своїм рішенням не робить законодавче положення неконституційним – він тільки констатує факт його неконституційності. Задля перегляду судових рішень в адміністративному процесі за виключними обставинами, відповідно до законодавства (п. 1 ч. 5 ст. 361 Кодексу адміністративного судочинства України – КАСУ) має існувати така підстава, як встановлена КСУ неконституційність нормативно-правового акта чи його окремої норми, що застосовував суд при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконано [4]. В даній правовій нормі мова йде про право сторони застосувати інститут «повернення сторін до первісного юридичного стану» після ухваленого КСУ рішення. Із гарантуванням такого права, законодавець забезпечує поновлення прав осіб, що було порушено через використання в рамках їх справ неконституційних законодавчих норм.

Держава повинна забезпечувати дієве поновлення прав завдяки можливості на повторний розгляд справи, при якому суди загальної юрисдикції, беручи до уваги рішення КСУ, мають переглянути те рішення суду, в котрому застосували неконституційні правові норми, за законом, що відповідає Конституції, й на основі правової позиції КСУ [3, с. 122–123].

Тож, аби поновити свої порушені права, особа, справу котрої вирішив суд на основі неконституційних приписів законодавства, має право направити заяву про перегляд адміністративної справи за виключними обставинами. Також суди повинні застосовувати конституційний принцип «відповідальності держави перед людиною за власну діяльність», перш за все, стосовно порушень прав особи через наслідки застосування до неї неконституційного закону [5, с. 176].

Розглядаючи питання перегляду судових рішень у соціальних справах за виключними обставинами, неможливо не згадати про законодавчі зміни оновленого КАСУ, що почали діяти з 15.12.2017 року. Нагадаємо, що до внесених у 2017 р. змін до КАСУ адміністративними судами, при наявності сумнівів у конституційності приписів законів, зупинялось провадження у справі, а потім за допомогою відповідної процедури Верховний Суд направляв до КСУ подання щодо перевірки на конституційність правової норми, що звичайно дуже затягувало вирішення судами справ. Відповідно до редакції КАСУ 2017 року було започатковано нові підстави перегляду судового рішення, що набуло законної сили [6, с. 256]. Так, згідно з п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ аби переглянути судові рішення за виключними обставинами КСУ має встановити неконституційність (конституційність) закону, іншого нормативного акта або їх окремої правової норми, що було використано судом для вирішення справи, якщо рішення суду ще не виконано [4].

Наразі, із початком частішого використання громадянами України інституту конституційних скарг задля визнання неконституційними норм, відповідно до яких було прийнято судові рішення не на їх користь, можна помітити перевагу у кількості конституційних скарг, що стосуються саме справ по соціальному захисту громадян [6, с. 257].

Суддя КАС у складі ВС В. М. Кравчук на круглому столі «Проблеми застосування оновленого Кодексу адміністративного судочинства України в частині впровадження рішень Конституційного Суду України» (відбувся 06.09.2019 р. у КАС у складі ВС) зазначив, що інститут конституційної скарги і далі

буде користуватися попитом у громадян, а ті в свою чергу будуть отримувати позитивні рішення для себе. Проте істотним питанням є можливість громадян поновити власні права після винесення КСУ рішення на їх користь, в ситуації, коли загальні суди визнають, що рішення, котрі вже вступили в законну силу, не підлягають перегляду, а особами було захищено власні права тільки на майбутнє [7].

Аби пояснити причину виникнення таких проблем, варто згадати положення п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ, а також здійснити його аналіз. Тож, розглянемо законодавче врегулювання питання перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами детальніше. Завдяки граматичному тлумаченню словосполучення, що розміщено в п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ, «якщо рішення суду ще не виконане» можна зробити висновок, що на увазі маються рішення, котрі підлягають виконанню (іншими словами резолютивна частина рішення вміщує обов'язок вчинення певної дії, ухвалення рішення, сплати грошей, тощо), проте на час подачі заяви щодо перегляду таке рішення ще не виконано. Як відомо, тільки судові рішення стосовно задоволення позову (повного чи часткового) підлягають виконанню. І навпаки – рішення, в яких відмовлено в задоволенні позову, виконанню ніяк не підлягають. Тож, якщо позов задоволено повністю чи частково, тоді дане судове рішення можна переглянути у зв'язку з виключними обставинами тільки коли його не було виконано. Якщо задовольнити позов суд відмовився, тоді дане рішення не можна виконати з об'єктивних причин. До другого виду позову поняття «ще не виконане» взагалі не можна використати [8, с. 186].

Зважаючи на те, що проблема полягає у можливості перегляду рішень, які набрали законної сили, виключно в тому разі, якщо рішення не виконане, варто проаналізувати право осіб на перегляд справ, в котрих рішення не мало бути виконано, або справ, в яких позивачам було відмовлено у задоволенні позовних заяв.

Звертаючись до практики судів, можна сказати, що за панівною сьогодні позицією судів, рішення КСУ щодо неконституційності використаних судами першої й апеляційної інстанцій норм законів не є достатньою підставою для скасування Верховним судом рішень попередніх судових інстанцій, зважаючи на те, що застосовані норми законів були чинними на момент існування спірних правовідносин, хоч суд і має застосовувати неконституційні законодавчі норми [3, с. 114].

Так, як приклад зазначеної вище проблеми пропонується проаналізувати рішення судів у справі № 826/14077/18 стосовно перерахунку й сплати пенсії, яка обчислюється в п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, що встановлено законом на 01.01 відповідного року, відповідно до ст. 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Закон). Так, окружним адміністративним судом при задоволенні позову було взято до уваги те, що військовозобов'язані, яких було призвано на військові збори для ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, мають звання військовослужбовців та прирівнюються до осіб, що знаходяться на дійсній строковій військовій службі. Апеляційним адміністративним судом апеляційна скарга управління ПФУ була задоволена, а рішення суду першої інстанції скасовано й відмовлено у задоволенні позову у зв'язку із тим, що на момент участі у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи позивач не проходив дійсну строкову службу,

через що позивач не відповідає всім критеріям для отримання перерахунку пенсії (оскільки його дії з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС виконувалися не в рамках проходження ним дійсної строкової служби, через що норми ч. 3 ст. 59 зазначеного вище Закону на нього не поширюються). У касаційній скарзі позивач зазначив, що рішенням КСУ у справі № 1-р(П)/2019 [9] словосполучення «дійсної строкової», що вміщено в положеннях ч. 3 ст. 59 Закону (відповідно до якої визначення розміру відшкодування заподіяної через ліквідацію Чорнобильської катастрофи шкоди під час обчислення пенсії виходячи з 5-ти розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої нормами законодавства на 01.01 відповідного року, розповсюджуються виключно на військовослужбовців, що ліквідували наслідки аварії на ЧАЕС при проходженні дійсної строкової служби й у зв'язку із чим стали особами з інвалідністю), було визнано неконституційним. Верховним Судом було констатовано, що згідно з вказаним рішенням КСУ словосполучення «дійсної строкової», що міститься у положеннях ч. 3 ст. 59 Закону, суперечить Основному Закону України, не має застосовуватися, а також, що воно втратило чинність з дня ухвалення КСУ Рішення у справі № 1-р(П)/2019, а саме з 25.04.2019 року. Однак ця констатація не допомогла позивачу отримати позитивне рішення, адже КАС у складі ВС згідно зі ст. 91 Закону України «Про Конституційний Суд України» у взаємозв'язку із ч. 2 ст. 152 Конституції, вирішив, що апеляційним судом було правильно застосовано норми матеріального та процесуального права, зважаючи на чинність використаних норм на час ухвалення судового рішення. І, посилаючись на п. 2 резолютивної частини рішення КСУ у справі № 1-р(П)/2019 [9], Верховний Суд визначив, що використання до правовідносин, які виникли до дня ухвалення Рішення, тобто до 25.04.2019 р., редакції статті, котра була чинною до визнання її неконституційною, є правомірним [10].

Подібну позицію Верховним Судом було викладено в межах зразкової справи № 520/1972/19, де суд вказав, що по факту через ухвалення рішення КСУ № 1-р(П)/2019 розширився перелік осіб, на яких розповсюджується порядок обчислення пенсій по інвалідності, що визначений положеннями ч. 3 ст. 59 Закону. Отже особам, що ліквідували наслідки аварії на ЧАЕС при проходженні служби й через це мають інвалідність, надається право на перерахунок пенсії виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01.01 відповідного року за нормами ч. 3 ст. 59 Закону з 26.04.2019 р. В той же час, з 01.10.2017 р. (дата, з якої позивач просить зробити пенсійний перерахунок) до 25.04.2019 року (дата прийняття рішення КСУ № 1-р(П)/2019 [9], та втрата чинності неконституційної фрази «дійсної строкової», котра розміщена у ч. 3 ст. 59 Закону) позивач не міг одержувати пенсію по інвалідності саме, вираховуючи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, адже в даний період дія ст. 59 Закону розповсюджувалася лише на тих, хто при ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС проходив дійсну строкову службу (рішення Верховного Суду у зразковій справі № 520/1972/19 від 25.02.2020 року [11]). Наразі зразкова справа № 520/1972/19 знаходиться у провадженні Великої Палати ВС на апеляційному перегляді [12].

Логіка ВС в даних справах, зважаючи на відповідне правове регулювання, має цілком зрозумілу природу, а зазначені рішення є такими, що ґрунтуються на правових нормах. Проте

те, що спірні відносини осіб було врегульовано частково неконституційними нормами, так само є зрозумілим. У зв'язку із чим досить слушним нагадуванням було б для скажника рекомендація Верховного Суду застосувати процесуальне право на перегляд у зв'язку із виключними обставинами судового рішення, що було ухвалено із застосуванням неконституційного закону чи його окремого положення. Однак в той ж час ВС позбавлений можливості застосувати цей інститут, адже він не входить до права на касаційне оскарження, а зосереджується в главі 3 «Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами» КАСУ й постає окремим інструментом по реалізації особою власного права на захист прав, свобод й інтересів у сфері публічно-правових відносин [3, с. 116; 9, с. 185].

Представник КАС у складі ВС, суддя В. М. Кравчук зауважує на тому, що неконституційність закону не є помилкою судів – це помилка держави, що і підтверджує КСУ, визнаючи закон чи окремі його положення неконституційними. Однак у випадку відмови у перегляді судом раніше прийнятих за неконституційним законом рішень, виникає запитання – про який захист іде мова? Неконституційність в якості виключної обставини стає безглуздою, коли рішення, що прийняте із застосуванням неконституційного закону, не скасовується і не може скасуватися у зв'язку з тим, що воно не підлягає виконанню [7].

Судді КАС у складі ВС б'ють на сполох через рішення суддів відмовити у перегляді раніше прийнятих за неконституційним законом рішень тільки через те, що вказане рішення не підлягало виконанню (наприклад рішення перших двох інстанцій судів у справі № 808/1628/18), адже рішення, якими було вирішено не задовольняти позов, мають ставати предметом перегляду так само, як і рішення, якими позов було вирішено задовольнити.

В рамках постанови ВС від 17.12.2019 р. у справі № 808/2492/18 колегією суддів вирішено, що не може вважатись невиконаним в контексті п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ діюче рішення, котрим відмовлено у задоволенні позову, адже ним не передбачається примусове виконання [13]. Протилежне тлумачення норми п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ спричиняє фактичне позбавлення позивача права на перегляд рішення через визнання неконституційними норм закону, що було застосовано в його справі. Це має відношення навіть до того позивача, що пройшов всі інстанції в судах, звернувся до КСУ з конституційної скаргою та добився констатування КСУ неконституційності нормативного акту. Тож навіть такий позивач, що достукався до КСУ не може сподіватись на перегляд рішення. Таким чином, інститут перегляду справи за виключних обставин по факту не діє та перестає відігравати практичну роль [8, с. 186].

Як зазначено в постанові КАС у складі ВС від 19.02.2021 у справі № 808/1628/18, вказана правова позиція була висловлена у таких постановках ВС:

- від 17.12.2019 року у справі № 808/2492/18;
- від 19.11.2018 року у справі № 755/4893/18 (755/18431/15-а);
- від 12.11.2020 року у справі № 805/550/16-а [15].

Як вважає А. А. Єзеров, суддя КАС у складі ВС, перегляд судових рішень, в яких відмовили задовольнити позов, за виключними обставинами на підставі п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ має проводитися в усіх випадках (без обмежень «якщо рішення суду ще не виконане») [8, с. 186].

Суддя КАС у складі ВС В. М. Кравчук переконаний, що констатування неконституційності закону вже постає підставою для перегляду за виключними обставинами всіх рішень, що мають правові наслідки для особи, а не тільки ті, що не виконано [7].

Не стане зайвим звернути увагу і на норму прямої дії, за змістом якої (ч. 3 ст. 152 Конституції України) матеріальна чи моральна шкода, що завдана особам рішеннями й діями, котрі визнано неконституційними, мають відшкодовуватися державою в установленому законодавством порядку [2]. Однак досі такого «встановленого законом порядку» не було ухвалено. Очевидним є той факт, що фінальне вирішення питання стосовно досліджуваної проблеми як науковцями, так і практиками ще десь у майбутньому. Зокрема суддя Касаційного адміністративного суду Верховного Суду А. А. Єзеров зауважує на тому, що в практиці Верховного Суду можна віднайти законодавчі шляхи вирішення даної проблематики. На його думку, існує потреба у доповненні ст. 361 КАСУ нормою наступного змісту: «При перегляді судового рішення за виключними обставинами за нормами п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ суд, що переглядає судові рішення, не застосовує визнані неконституційними положення закону, іншого правового акту, застосованого судом при вирішенні справи, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії та юридичні позиції, викладені Конституційним Судом України у відповідному рішенні КСУ» [15].

Висновок. Таким чином, підсумовуючи усе вищевикладене можна дійти висновку, що державою для людини, котра пережила несправедливого нехтування її правами, мають забезпечуватися шляхи ефективного поновлення її прав завдяки можливості повторного розгляду справи, при якому суд, беручи до уваги рішення Конституційного Суду України, зможе переглянути справу за нормами закону, що відповідають Конституції (чи без використання неконституційного закону), а отже особі буде надаватися практичний й дієвий справедливий судовий розгляд [5, с. 176].

Законодавець, запроваджуючи реформу 2017 року, яка внесла зміни до основних процесуальних кодексів України, намагався врегулювати питання поновлення прав осіб, що зазнали їх порушення через застосування неконституційних норм законодавства шляхом введення інституту виключних обставин для перегляду судових рішень й визначення цієї неконституційності нормативного акту чи його норм безпосередньо виключною обставиною.

У закріпленій в нормах КАСУ спосіб перегляду судових рішень за виключними обставинами законодавець забезпечує право особи на відновлення попереднього юридичного стану, що існував до використання (не використання) судом під час вирішення справи нормативного акту або його окремої норми, що згодом визнана КСУ неконституційною.

Однак практика судів наразі складається не в спосіб, що дозволяє людині поновити свої права, і ключове правове питання тут – застосування ч. 2 ст. 152 Конституції України й ст. 91 Закону України «Про КСУ» [16] (мова йде про втрату чинності визнаними КСУ неконституційними нормами з дня ухвалення відповідного рішення) у взаємозв'язку з п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ (регулює питання перегляду рішень судів за виключною обставиною – визнання КСУ закону неконституційним – якщо рішення не виконане).

Застосування норми п.1 ч. 5 ст. 361 КАСУ у справах, де позивачу відмовлено в задоволенні позову, робить неможливим дієвий захист й поновлення прав такої особи. З огляду на це колегія суддів Верховного Суду вважала за необхідне відступити від таких правових висновків судів, та в своїх рішеннях навела таку позицію ВС: не може вважатись невиконаним в контексті п. 1 ч. 5 ст. 361 КАСУ діюче рішення, котрим відмовлено у задоволенні позову, адже останнє не передбачає примусового виконання (а «ще не виконаним» може тільки таке рішення).

Такий підхід суддів ВС є цілком зрозумілим, зважаючи на те, що відмови в перегляді рішень судів за виключними обставинами після визнання неконституційними норм закону, згідно з положеннями якого було ухвалено ці рішення, призводить до втрати сенсу у розгляді КСУ конституційних скарг у соціальних спорах, а також ці відмови в майбутньому призведуть до збільшення кількості звернень до Європейського суду з прав людини, бо це стане чи ж не єдиним виходом для поновлення порушених прав осіб [6, с. 258].

Судді КАС у складі ВС переконані, що констатація неконституційності закону вже постає підставою задля перегляду всіх рішень, що мають юридичні наслідки для особи, а не виключно тих, що ще не виконано. Усунення наслідків використання неконституційного закону здійснюється саме завдяки перегляду рішення за виключними обставинами, його скасування й ухваленню нового рішення, вже з врахуванням рішення КСУ.

Література:

1. Соціальні права та їх захист адміністративним судом: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. 2020. 424 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/3_MNPK_Int.pdf
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
3. Єзеров А. А. Неконституційність закону як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами в адміністративному судочинстві [Електронний ресурс] / А. А. Єзеров // Вісник Конституційного Суду України. 2020. № 3. С. 112–124. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2020_3_16
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс, Закон від 06.07.2005 № 2747-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35–36, № 37, ст. 446.
5. Дорохіна Ю. А. Встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону як підстава для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами в адміністративному процесі [Електронний ресурс] / Ю. А. Дорохіна // Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : 2020. С. 176–179. – Режим доступу: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/3_MNPK_Int.pdf
6. Сушко О. О. Проблеми перегляду судових рішень на підставі рішень Конституційного Суду України про неконституційність закону в соціальних спорах [Електронний ресурс] / О. О. Сушко // Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : 2020. С. 256–258. – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/3_MNPK_Int.pdf
7. Про відновлення прав людини за наслідками ухвалення рішення КСУ говорили під час круглого столу в КАС

- ВС – 10.09.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/776896>
8. Єзеров А. А. Формування судової практики щодо перегляду судових рішень за виключними обставинами в соціальних спорах [Електронний ресурс] / А. А. Єзеров // Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : 2020. С. 183–187. – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/3_MNPK_Int.pdf
 9. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України за конституційними скаргами Скрипки Анатолія Володимировича та Бобира Олексія Яковича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»: рішення КСУ від 25.04.2019 № 1-р(П)/2019 по справі № 3-14/2019 (402/19, 1737/19) // *Офіційний вісник України* від 04.06.2019 р., № 42, стор. 14, стаття 1468 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-19#Text>
 10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17.07.2019 р. по справі № 826/14077/18 (Єдиний державний реєстр судових рішень) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83104476>
 11. Рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.02.2020 р. по справі № 520/1972/19 (Єдиний державний реєстр судових рішень) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87900805>
 12. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 20.01.2021 р. по справі № 520/1972/19 (Єдиний державний реєстр судових рішень) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511953>
 13. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17.12.2019 р. по справі № 808/2492/18 (Єдиний державний реєстр судових рішень) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86387767>
 14. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 19.02.2021 р. по справі № 808/1628/18 (Єдиний державний реєстр судових рішень) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95010526>
 15. Єзеров А. Конституційна скарга і виключні обставини для перегляду справ – 25.10.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/811129/>
 16. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII / *Верховна Рада України* // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 35, ст. 376.

Rezvorovych K. R. Decision of the constitutional court of Ukraine as the basis for review of court decisions on social cases under exceptional circumstances

Summary. The article is devoted to the review of judicial decisions in social cases on such an exceptional circumstance as the decision of the Constitutional Court of Ukraine. The article establishes that the reform of 2017, which changed the main procedural codes of Ukraine, led to an increased interest of citizens in the new institutions of constitutional complaint and judicial review of a decision under exceptional circumstances. It is also noted in the article that with the help of judicial review of a decision under exceptional circumstances the state implements its own obligation to renew the rights, which it itself violated with the adoption of the law, which became the subject of review for constitutionality in the CCU. The author of the article characterizes the problems of applying this institution to the judicial decisions which are not subject to execution (in situations where the plaintiff has been denied the claim and therefore in the final part of the decision there were no obligations to execute). The article also draws attention to the fact that the modern judicial practice does not allow a person to restore the rights, and the key legal issue here is the application of p. 2 of Art. 152 of the Constitution of Ukraine, Art. 91 of the Law of Ukraine “On CCU” in relation to the para. 1 of p. 5 of Art. 361 of CAPU. The application of the rule of para. 1 of p. 5 of Art. 361 of CAPU in cases where the claimant’s claim has been rejected makes it impossible to effectively protect and restore the rights of claimant and negates the need for such a legal institution as the review of court decisions under such an exceptional circumstance as unconstitutionality of the law. The author notes that the panel of judges of the Supreme Court in its decisions cited a legal position according to which the current judgment dismissing a claim cannot be considered as unfulfilled in the context of par. 1 ч. 5 of Art. 361 of CAPU, since the latter does not provide for enforcement (and only such a decision may be “not yet fulfilled”). As a result, in the article it is determined that refusals to review court decisions under exceptional circumstance – unconstitutional laws, under which a number of such decisions have been made – will lead to an increase in the number of appeals to the European Court of Human Rights in the future, because this will be the only way to restore the violated rights of individuals.

Key words: Constitutional Court of Ukraine (CCU), judicial review, social cases, exceptional circumstances, Supreme Court, arbitrage practice.